

فرهنگی

انتخاب کتاب «سال ولایت»

آیین انتخاب کتاب «سال ولایت» روز پنجشنبه ۲۶ آبان در تالار مفید دانشگاه قم، به همت «مؤسسه آل‌البیت علیهم السلام للاحیاء التراث» و معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برگزار شد. سیزده نفر از مؤلفان برتر کتاب‌هایی که در ۲۰ سال گذشته به زبان‌های فارسی، عربی، انگلیسی و اردو درباره امام علی (ع) (زندگی، سیره و نهج البلاغه) نوشته شده است، معرفی شدند.

احمد مسجدجامعی قائم مقام وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در این مراسم طی سخنانی به برگزاری مراسم کتاب سال ولایت با هدف غنی کردن نشر کشور و بهره‌گیری از معارف اهل بیت (ع) اشاره کرد و گفت: «با خلق تألیفات درباره سیره و شخصیت و معارف اهل بیت -سلام الله علیهم اجمعین- نمی‌توان منتظر تولیدات خودجوش بود. این امر ضرورتاً نیازمند سازماندهی علمی، معتبر و مورد وثوق است.»

حجة الاسلام والمسلمین مهدوی راد دبیر علمی انتخاب کتاب «سال ولایت» چگونگی شناسایی، بررسی و گزینش آثار برتر را چنین گزارش داد:

«ابتدا آثار مرتبط با سیره، آثار، معارف علوی و هر آنچه را به گونه‌ای با نهج البلاغه مرتبط بود، شناسایی کردیم. محدوده زمانی ما کتاب‌های نگاشته شده در ۲۰ سال اخیر بود. در مرحله اول حدود ۴۰۰۰ عنوان کتاب شناسایی شد که بخش قابل توجهی از آن بیرون از

محدوده تعیین شده بود. پس از آن داوران که شخصیت‌های علمی و محققانی از حوزه و دانشگاه بودند، در بررسی آغازین، دویست اثر را برگزیدند. از میان این ۲۰۰ اثر ۳۸ اثر به مرحله نهایی راه یافت. مرحله نهایی داورانی به جز داوران پیشین بررسی کردند و ۱۲ اثر را برگزیدند و از یک اثر تقدیر به عمل آوردند. مستند مادر شناسایی آغازین فهرست‌ها، کتابنامه‌ها، کتابشناسی‌ها، فهرست‌های کتابخانه‌ها، کتاب ماه، و نیز مراجعه به مراکز علمی و شخصیت‌های فرهنگی و نهادهای پژوهشی در داخل و خارج بود.» وی افزود: دبیرخانه کتاب سال ولایت دائمی خواهد بود و در سال‌های آینده به توفیق خداوند کتاب‌های نشر یافته در یکسال و در حوزه فرهنگ تشیع ارزیابی، گزینش و معرفی خواهد شد. وی درباره اهداف و سیاست‌های این دبیرخانه گفت: معطوف کردن توجه همگانی نسبت به اهمیت فرهنگ تشیع و میراث مکتوب آن، سازمان دادن به مباحث و پرسش‌های تازه در باب مطالعات در حوزه دین، اطلاع‌رسانی و معرفی آثار و کتاب‌های پدیدآمده در خصوص اهل بیت عصمت و طهارت و فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای تعمیق مطالعات و انتشارات در حوزه دین از جمله این اهداف است.

در پایان این مراسم پدیدآورندگان برترین کتاب‌هایی که در ۲۰ سال گذشته درباره امام علی (ع) و نهج البلاغه نوشته شده است از سوی هیئت داوران مرحله نهایی انتخاب کتاب سال ولایت به شرح ذیل معرفی شدند.

۱. آیه الله حاج شیخ جعفر سبحانی، فروغ ولایت.
۲. علامه فقیه حاج شیخ محمدتقی جعفری، ترجمه و تفسیر نهج البلاغه.
۳. علامه فقیه حاج شیخ محمدتقی شوشتری، بهج الصباغه فی شرح نهج البلاغه.
۴. حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد محمدی ری شهری، موسوعة الامام علی بن ابی طالب (ع) فی الکتاب والسنة والتاریخ.
۵. حجة الاسلام والمسلمین حاج سیدعلی میلانی، نفعات الازهار فی خلاصة عیقات الانوار.
۶. حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمدباقر محمودی، نهج السعادة فی مستدرک نهج البلاغه.
۷. حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ عبدالمجید معادیخواه، فرهنگ آفتاب.
۸. حجة الاسلام والمسلمین سید حسن قبانچی، مستند الامام علی بن ابی طالب (ع).
۹. حجة الاسلام والمسلمین سید حسن نجفی، غدیر خم اور خطبه غدیر. (به زبان اردو)
۱۰. دکتر سید جعفر شهیدی، ترجمه نهج البلاغه.
۱۱. دکتر محمد مهدی جعفری، پرتوی از نهج البلاغه.
۱۲. دکتر ابراهیم بیضون، الامام علی (ع) فی رویه النهج و روایة التاریخ (غیر ایرانی).
۱۳. کتاب «جانشینی محمد(ص)» نوشته آقای پروفیسور مادلونگ نیز مورد تشویق هیئت داوران قرار گرفت.

*

جشن رونمایی کتاب

در تالار کتابخانه فرهنگستان زبان و ادب فارسی روز چهارشنبه ۲۲ تیر سال جاری جشنی با عنوان «جشن رونمایی» برگزار شد. نخست دکتر حداد عادل درباره نام گذاری این جشن گفت: «این اصطلاح برای بار اول است که در محافل علمی و ادبی ما به کار می رود. من این اصطلاح را از فارسی زبانان هند وام گرفته ام. آنها معمولاً برای هر کتاب تازه انتشار یافته ای جشن تولد می گیرند و در دعوت نامه های خود از مدعوین می خواهند که در جشن رونمایی کردن کتاب شرکت کنند. این جشن در حضور مؤلف برگزار می شود و طی مراسمی از کتاب وی، چهره گشایی می شود.» حداد عادل سپس افزود: «وقتی این کتاب تألیف شد و من می دانستم که آقای نجفی چه رنجی را متحمل شده است تا در طی ده سال تلاش، کار خود را به انجام برساند به وی پیشنهاد کردم اجازه بدهد برای اثرش، جشن رونمایی برگزار کنیم.»

سپس دکتر علی محمد حق شناس به تفصیل به معرفی کتاب فرهنگ فارسی عامیانه پرداخت.

شناسان و سخنران بعدی آقای بهاءالدین خرمشاهی بود که به نقد و بررسی فرهنگ فارسی عامیانه پرداخت و در بخشی از سخنان خویش گفت: «این کتاب نه هر آنچه خوب است دارد، هر آن چه دارد، خوب است» و «اگر فرهنگ ها را به دو گروه فعال و غیر فعال تقسیم کنیم، فرهنگ های فعال مولدند، آموزشی اند و خواندنی؛ اما فرهنگ های غیر فعال مخزن اللغات اند، «گنج واره اند» و مرجع. چون مرجع هستند در واقع خواندنی نیستند، یعنی فقط به هنگام نیاز مورد مراجعه قرار می گیرند. فرهنگ فارسی عامیانه از نوع اول است.»

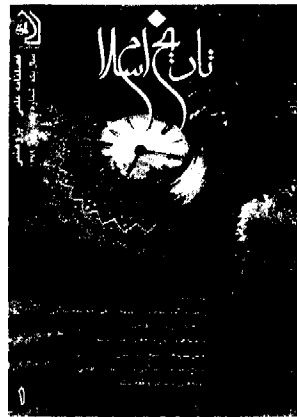
در پایان ابوالحسن نجفی علاوه بر

ارائه پاسخ های اجمالی به سؤال های مطرح شده به انگیزه، اهمیت، ضرورت و روش کار خود پرداخت.

در پایان مراسم، استاد احمد سمیعی (گیلانی) از کتاب فرهنگ فارسی عامیانه چهره گشایی کرد و همه حاضران، شخصیت ها و استادان رشته های ادبیات و زبان شناسی از زحمات استاد ابوالحسن نجفی قدردانی کردند.

*

انتشار فصلنامه تاریخ اسلام

نخستین شماره فصلنامه تاریخ اسلام به صاحب امتیازی مؤسسه آموزش عالی باقر العلوم (ع) وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم منتشر شد. آقای سید محمد تقی آل سید غفور مدیر مسؤول آن را عهده دار می باشد؛ و زیر نظر شورای سردبیری اداره می شود.

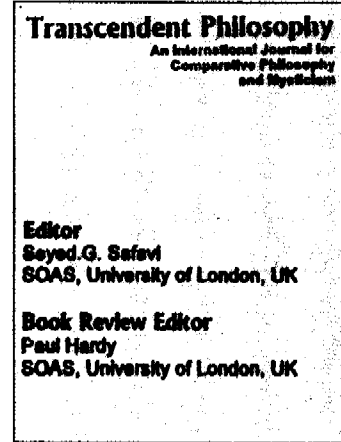
در بخشی از سرمقاله شماره اول چنین می خوانیم: «شناخت صحیح از اسلام به عنوان رکن اصلی هویت ایرانی نیز، وظیفه ما را در نگاه دقیق تر و عمیق تر به سرچشمه ها و مبانی تاریخ اسلام دشوارتر می سازد. از این رو بر آن شدیم تا به مدد الهی و همت استادان و محققان، قدمی کوچک در این عرصه برداریم و به سهم - و البته توان محدود - خود فضایی برای تضارب افکار و آرا در زمینه تاریخ اسلام فراهم آوریم.» «بر اهل نظر پوشیده نیست آنچه به

عنوان تاریخ اسلام یا فرهنگ و تمدن اسلامی شهرت یافته، بیشتر مراد از آن تاریخ فرهنگ و تمدن اقوام و ملل مسلمان در ادوار مختلف تاریخی است تا تاریخ اسلام. تصور رایج از تاریخ اسلام عبارت از آن واقعیت تاریخی است که حول و حوش دیانت اسلام و یا تحت عنوان اسلام شکل گرفته و تاکنون تداوم یافته است.» (ص ۴) محورها و بستر مباحث مجله این گونه معرفی شده است: «طبیعی است که محورهای مورد بحث، خود مفصل و شامل تاریخ صدر اسلام، تاریخ ائمه (ع)، تاریخ خلافت های نخستین، اموی، عباسی، حوزه های تمدنی اندلس، فاطمیان، سلسله ها و خاندان های اسلامی، فرق و مذاهب و ملل و نحل، سیره و مغازی، تاریخ نگاری، فلسفه تاریخ اسلام، عرفان و تصوف اسلامی، جغرافیای تاریخی سرزمین های اسلامی، تاریخ های محلی، و ... می شود که در این میان بررسی تاریخ صدر اسلام و ائمه (ع) اهمیت بسزایی دارد و نقطه مرکزی و محور اساسی مقالات فصلنامه خواهد بود. امید آن داریم که به زودی و با کمک و حمایت اساتید فن، هر شماره را به یکی از محورهای فوق اختصاص دهیم، و این امر را ممکن می دانیم؛ زیرا در پیکره علمی جامعه خود توانی بیش از این را هم سراغ داریم.» (ص ۵)

برخی از عنوان های این شماره عبارتند از: پیامبر اسلام و شیوه گذر از جامعه جاهلی به جامعه اسلامی؛ تاریخ نگاران عرب و فتنه کبرا؛ بن مایه ها و درون مایه های رخداد عاشورا؛ تاریخ و مورخان اسلامی تا پایان دوران عباسی؛ زمینه های اجتماعی واقعه عاشورا و ... آینه پژوهش و ورود مجله «تاریخ اسلام» را به عرصه فرهنگ و خانواده مطبوعات تبریک گفته و توفیق دست اندکاران آن را از خداوند خواستار است.

*

فلسفه اسلامی در نیم سده اخیر به مرحله جدیدی پانهاد و علاوه بر رقابت با نظام های معارض در سرزمین های اسلامی، به عرصه های آکادمیک جهانی هم راه یافت. به اهتمام کسانی همچون مرتضی مطهری ادبیات فلسفه اسلامی، ساده تر و مخاطب گزینی آن عمومی تر گردید و همت های افرادی همچون مهدی حائری و حسین نصر، آن را به عنوان یک نظام عقلانی ویژه در مجامع علمی جهان مطرح نمود.

پس از تجربه آموزی ها در دو زمینه مزبور، اخیراً گام دیگری از سوی مؤسسه مطالعات اسلامی لندن (Institute of Islamic Studies) برداشته شد و مجله فلسفه متعالیه (Transcendent Philosophy) به منظور نشر آموزه های فلسفه اسلامی به ویژه فلسفه شیعی و ایرانی و بالاخص فلسفه متعالیه ملاصدرا در کنار نظام های فلسفی جهان و بررسی تطبیقی آنها به جامعه متفکران و فیلسوفان جهان پیوست. چون مهم ترین هدف این نشریه بررسی تطبیقی و مقایسه ای در ابعاد و مسائل مختلف فلسفه است، غنا، اتقان آموزه های فلسفی مسلمانان و نیز همسخنی این دستگاه با دیگر نظام های فلسفی و طرح مسائل نوین در پیش روی فلسفه اسلامی را در پی خواهد داشت.

در عنوان این مجله عبارت An International Journal for Comparative

Philosophy and mysticism آمده است که اشاره به دو خاستگاه جهانی و مقایسه ای شدن مسائل فلسفی و عرفانی دارد. از این رو فعالیت علمی مطلوب این نشریه اولاً به جهانی شدن اندیشه های مطلوب فلسفی؛ ثانیاً ممانعت از جهانی شدن افکار غیر انسانی در پروسه جهانی شدن علم و دانش، کمک خواهد کرد. از همه مهمتر اگر عامل و علت اساسی تداوم و نشاط فلسفه اسلامی را ورود به عرصه های فکری جهانی بدانیم، این نشریه بستر مناسبی برای این هدف خواهد بود.

سید قهرمان صفوی از اساتید دانشگاه لندن (دانشکده SOAS) سردبیری آن را عهده دار است و خود فارغ التحصیل دکترای فلسفه می باشد و مسئول بخش توصیف کتاب (Book Review) پاول هاردی Paul Hardy از استادان SOAS است.

آقایان دینانی، داوری و اعوانی از دانشگاه تهران، اراکی مسئول مرکز اسلامی لندن، چیتیک از دانشگاه دولتی نیویورک، محقق داماد از دانشگاه علامه طباطبایی، کسپینز و لندلت از دانشگاه مک گیل کانادا، لیمان از دانشگاه لیورپول، میثوت از مرکز مطالعات اسلامی آکسفورد، موریس از دانشگاه اکتور، نصر از دانشگاه جورج واشنگتن، پازوکی از مؤسسه مطالعات فرهنگی و انسانی، تونر از دانشگاه دورهام و بالاخره مینایی از دانشگاه کلمبیا اعضای علمی این نشریه می باشند. تنوع و تعدد این شخصیت ها نشانگر جامعیت نسبی آن است هر چند ساختار علمی این هیئت مکفی نیست و جای فلاسفه عرب خالی است. گویا خط مشی اصلی گردانندگان مجله صرفاً تعامل و تعاطی فلسفه اسلامی در ابعاد ایرانی آن با فلسفه غرب در ابعاد خاورشناسی آن بوده است. البته در یادداشت سردبیری هدف این نشریه را ایجاد زمینه های گفتگو بین شرق و غرب از یک سو و فلسفه عرفان اسلامی از دیگر سو دانسته

است که کلی تر از ترکیب علمی مزبور می باشد. در همین یادداشت چنین آمده است: از مقالات نویسندگان در موضوعات فلسفه تطبیقی اسلام و دیگر گرایشهای فلسفی شرق و غرب، تاریخ فلسفه، فلسفه معاصر، شناخت شناسی، فلسفه روح و علم ادراکی، فلسفه علم، منطق و فلسفه منطق، فلسفه زبانی، علم اخلاق و فلسفه اخلاق، کلام و فلسفه دین، تصوف و عرفان، فلسفه سیاست، فلسفه هنر و متافیزیک و فرجام شناسی استقبال می کند. شماره دوم این مجله در سپتامبر ۲۰۰۰ با نه مقاله زیر منتشر شد:

۱. تداوم و منطق ادراک از جان بل؛
۲. شناخت شناسی و فلسفه طبیعی ملاصدرا از کانر داگلی؛
۳. ادیان و شناخت در دیدگاه ملاصدرا از داوید دکاک؛
۴. دمکراسی و فلسفه سیاست امام خمینی از حمید حاجی حیدر؛
۵. شناخت راهی برای تکامل از دیدگاه ملاصدرا از بلال کسپینار؛
۶. جایگاه نبوت در فلسفه ملاصدرا از جوزف لمبارد؛
۷. ملاصدرا در تصور ادراکی و جهان متصور از لاته پروین پروانی؛
۸. ملاصدرا و شناخت از قهرمان صفوی؛
۹. شناخت فلسفی و دیدگاه عرفانی ملاصدرا در ذهنیت و ایتهد از الپارسلان اچیکگنچ در ابتدای هر مقاله چکیده آن آمده است.

علی رغم محاسن این مجله، ضعف های آن عبارتند از: نداشتن مقدمه علمی و تحلیلی، نداشتن بخش اطلاع رسانی در عرصه های مختلف فلسفی و عدم جامعیت در منابع مقالات اسلامی. ضعف سوم شاید به دلیل عدم دسترسی به منابع فلسفی منتشر شده در جهان اسلام است. گفتنی است که بخش مهمی از اهداف مجله با تقویت بخش اطلاع رسانی به سامان خواهد رسید و ضعف دوم جبران خواهد شد.

محمد نوری

○